

Nadaní

5. část/jaro 2022

Mgr. Jitka Panáčová, Ph.D.

Nadání lze chápat jako

- Projev nadprůměrného výkonu,
- Potenciál podávat nadprůměrný výkon (Hříbková, 2009)

Oba pohledy mají své opodstatnění. Nadání jakožto potenciál podávat nadprůměrný výkon je něco, co bylo jedinci „dáno shůry“, ale nemusí to být v průběhu života rozvinuto v něco hodnotného. Nadání jakožto projev nadprůměrného výkonu je potenciál rozvinutý pílí, získáváním potřebných znalostí a zkušeností

Různé typy nadaných žáků

- George Betts a Maureen Neihart zavedli v roce 1988 **šest profilů nadaných dětí** (Betts, & Neihart, 1988):
 - Úspěšné děti
 - Autonomní děti
 - Skrývači nadání
 - Defenzivní odpadlíci
 - Provokatéři (kreativní rebelové)
 - Děti s dvojitou výjimečností (nadané děti s fyzickým handicapem či s poruchou učení)
- Podvýkonní nadaní žáci

Různé typy nadaných žáků

- *Úspěšní žáci*, kteří jsou oblíbení u učitelů, obdivovaní spolužáky i rodiči; mají excelentní výsledky ve škole a jsou často vytipováni učiteli; tito žáci, jakož i žáci z dalších profilů, se ve škole snadno začnou nudit.
- *Autonomní žáci*, kteří jsou obdivováni pro své schopnosti, jsou vnímáni jako ti, kteří uspějí; mají dobré sebevědomí, vysokou vnitřní motivaci; mívají dobré známky.
- *Skrývači nadání* („underground gifted“), kteří působí tiše a ostýchavě, jako málo odolní a přecitlivělí, jsou vnímáni jako úspěšní průměrní; nejsou si jisti sami sebou, mají nízké sebevědomí; ve škole nebývají identifikováni.

Různé typy nadaných žáků

- *Defenzivní odpadlíci*, kteří jsou vnímáni jako neposlušní, nepřijímají je dospělí ani vrstevníci; jsou stále v opozici, mají na vše vztek; objevuje se u nich nesoulad mezi inteligencí a školními výsledky, jsou vynikající v mimoškolních aktivitách.
- *Provokatéři (kreativní rebelové)*, kteří mívají problémy s disciplínou, působí jako iritující; ve škole se rychle začnou nudit, jsou netrpěliví, často v opozici, mají nízké sebevědomí; ve škole nebývají identifikováni.

Různé typy nadaných žáků

- *Žáci s dvojitou výjimečností (nadané děti s fyzickým hendikepem či s poruchou učení).* Do této skupiny patří nadaní žáci s poruchou učení, nejčastěji dyslexií, nadaní žáci s Aspergerovým syndromem – poruchou autistického spektra, nadaní žáci s poruchou pozornosti (ADD) či hyperaktivitou (ADHD) aj., kteří bývají vnímáni jako divní a hloupí, ostatní žáci se jim vyhýbají; nedokážou reagovat na požadavky učitele, jsou frustrováni, mají nízké sebevědomí, nechápou příčiny svých těžkostí; potřebují velkou podporu.

Různé typy nadaných žáků

Ve školním prostředí bývá nadání rozpoznáno u žáků z profilu **úspěšný či autonomní žák**. Děti z ostatních profilů jsou rizikové a k identifikaci často nedojde. Důvodem bývá rozpor mezi vnímáním nadání a jeho projevů a skutečnými projevy dítěte.

Nadaný žák

- Co si představit pod pojmem „nadaný žák“?
 - „Prosím vás, vždyť to dítě neumí číst, a vlastně ani počítat! Zapomíná pomůcky, většinu vyučování je buď úplně „mimo“, nebo se na něco nepodstatného ptá... Pro mě je nadaný ten, na kterém to na první pohled poznám.“ (Portešová, 2011)
 - Situace se příliš nemění, nadaní jsou stále chápáni jako „ti šikovní“.
- Portešová, Š. (2011). *Rozumově nadané děti s dyslexií*. Praha: Portál.

Literatura

- Betts, G. T. & Naihart, M. (1988). Profiles of the gifted and talented. *Gifted Child Quarterly*, 32(2), pp. 248-253.
- Blažková, R., Budínová, I., Vaňurová, M. & Durnová, H. (2016). *Matematika pro bystré a nadané žáky*. Brno: Edika.
- Blažková, R. & Budínová, I. (2017). *Matematika pro bystré a nadané žáky, 2. díl*. Brno: Edika.
- Budínová, I. (2018). *Přístupy nadaných žáků 1. a 2. stupně základní školy k řešení některých úloh v matematice*. Brno: Masarykova univerzita.
- Hříbková, L. (2009). *Nadání a nadaní*. Praha: Grada.
- Portešová, Š. (2011). *Rozumově nadané děti s dyslexií*. Praha: Portál.